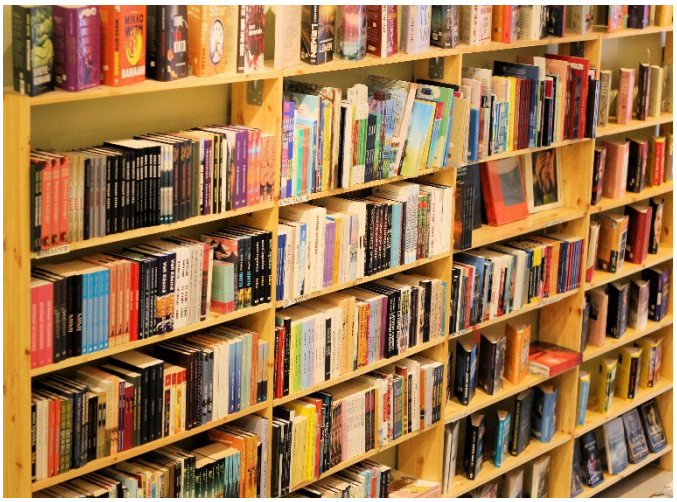
Oulun kirjailijaseuran selvityshanke

Kirjaviennin edistämisen uudet työkalut – GenAI, äänikirjanäytteet ja podcastit osana markkinointia

Kuva Miida Sammale

Hankkeen tarkoituksena on ollut kartoittaa kolmenlaisia tekstejä käännettävän kaunokirjallisuuden tarjoamisen välineinä: 1) Tutkia laajan kielimallin (ChatGPT 5.0) avulla tehtyjä käännöksiä useista eri kaunokirjallisista tekstilajeista ja tarkastella sekä kielimallien heikkouksia että mahdollisuuksia käännösnäytteiden laatimisessa. 2) Kokeilla käännösnäytteiden muokkaamista lyhyiksi ”äänikirjanäytteiksi”, auditiivisiksi käännösnäytteiksi tekoälypohjaisen ElevenLabs-ohjelmiston avulla. 3) Tehdä muutamasta projektiin osallistuvasta kirjailijasta ammattistudiossa lyhyet englanninkieliset esittelyvideot, jotka ovat osa myynninedistämispakettia.

Selvittämishankkeen kohteena ovat noin 20 sivun mittaiset, käännöskirjallisuuden myynnissä käytetyt käännösnäytteet, eivät kokonaiset käsikirjoitukset. Laajojen kielimallien käyttö kaunokirjallisuuden kääntämisessä on ollut puheenaihe kustannusalalla tekoälyn kehittymisen myötä. On ollut tärkeää tutkia eri kaunokirjallisuuden tekstilajien kautta, mitä asioita kielimallit osaavat ja missä ne eivät pääse tarpeelliselle tasolle.

Hankkeessa käännettäväksi valittiin kuusi tekstiä: lastenrunot, moderni vapaamittainen runous, visuaalisia elementtejä ja proosarunoutta hyödyntävä runous, tyyliltään omaperäinen murreproosa, faktaa ja fiktiota yhdistävä proosa sekä draamaa lähestyvä proosa. Halusimme kääntää tekstit niin sanotussa käännöskuplassa (eli APIn avulla), jossa ohjelmistoa käytetään irrallaan emo-ohjelmasta. Tällöin tekstistä saatu tieto eikä teksti itsessään tule osaksi ChatGPT:n tietoa.

Hankkeessa käytetiin käännöksen laadun ja kääntämisen aikataulun arvioijina kahta kääntäjää, joista toinen käänsi suomesta ruotsiksi ja toinen englanniksi. Käytetyt tekstit kerättiin vapaaehtoisilta Oulun kirjailijaseuran jäseniltä. Tekstien aihepiiriä ei rajoitettu, mutta ne eivät saaneet olla julkaistuja tai esillä netissä.

Tekoälypohjaisten ohjelmien käyttö kääntämisessä

Hankkeen ensimmäisessä osassa tutkimme laajan kielimallin käyttöä kaunokirjallisuuden kääntämisessä (*Linkki nettisivuun https://www.oulunkirjailijaseura.fi/yhdistys/kirjaviennin-edistamisen-uudet-tyokalut/) ja totesimme, ettei laajan kielimallin tuottama käännös ei ole sellaisenaan kielellisesti riittävän laadukas, se ei ole käännöskielen rakenteen mukainen, kulttuurisen kontekstin huomioon ottava teksti. Ja koska kääntäjän mahdollisuus ohjelman promptaamiseen on myös kapeampi kuin asiatekstissä, siitä on vaikeaa myöskään kovin laadukasta tehdä. Lisäksi laajan kielimallin käytössä täytyy muistaa tiheän promptaamisen nostamat energiakustannukset ja luonnonvarojen, erityisesti puhtaan veden, suuri käyttö. Siksipä ekologisesti, eettisesti ja taloudellisesti kääntäjän työ on laadukkaampaa kuin laajan kielimallin käyttö.

Loppuseminaari Oulun kirjakaupalla: Rauanjoki(vas.), kääntäjä Birgita Hansen ja Helsinki Literary Agencyn toimitusjohtaja Viivi Arela. Kuva Anders Lundkvist

Tutkimme myös valittujen käännösnäytteiden muokkaamista kuunneltaviksi tekoälypohjaisten ohjelmistojen avulla. Valittu ohjelmisto oli nopea ja äänen laadullisesti hyvä valinta tekstistä ääneksi -käännökseen. Vaikeuksia sillä oli suomenkielisten sanojen ääntämyksessä ja tauottamisessa, erityisesti runouden kääntämisessä. Ohjelmistoihin tuli ja tulee koko ajan uusia ominaisuuksia, joten esimerkiksi auditiivinen muokkaus kehittyy isoin askelin. Lähitulevaisuudessa voisi olla esimerkiksi mahdollista tehdä auditiivinen käännösnäyte kääntäjän ääntämyksen perusteella, jolloin ääntämyksen oikeellisuus ja kielen painotus olisivat kunnossa. Tutkimusta ei

kuitenkaan voi yleistää koskemaan kaikkea tekstistä ääneksi muokkaamista ja esimerkiksi olettaa, että tällä tavalla voitaisiin korvata kokonaisten äänikirjojen lukijoita.

Myynninedistämispakettiin kuului myös lyhyt haastatteluvideo valituista kirjailijoista. Se oli palautteen perusteella (lue lisää loppuraportista*) tarpeellinen, kun haluttiin hahmottaa kirjailijan persoonallisuutta ja kirjan ainutlaatuisuutta.

Tuloksia ja tulevaisuuden näkymiä

Saimme selvityksessämme tuloksia, joiden perusteella voimme suositella yleisiä toimintatapoja tekoälyn käytöstä kaunokirjallisuuden kääntämisessä: Laajan kielimallin käyttöä kaunokirjallisuuden kääntämisessä ei voida suositella. Ohjelmistojen kehitys ei poista ihmiskääntäjän tarpeellisuutta, mutta ne voivat auttaa häntä työssään tai olla apuna tekstin muokkauksessa toiseen muotoon, vaikkapa ääneksi.

Hankkeen päätutkimuskohde on ollut ohjelmistojen käyttö kääntämisen apuna tai tukena. Hankkeessa on siis tehty pohjatutkimusta tekoälypohjaisten ohjelmien käytöstä markkinointimateriaalien laadinnassa ja mahdollisesti kääntäjän työn helpottamisessa. Valmiin markkinointipaketin muokkaaminen vaatisi laajempaa yhteistyötä kääntäjien ja agentuurien kanssa – ja voisi olla jatkoprojektin aiheena todella kiinnostava.

INFO:
Kirjaviennin edistämisen uudet työkalut – GenAI, äänikirjanäytteet ja podcastit osana markkinointia

· Hankekoodi: A81487 Kirjaviennin edistämisen uudet työkalut – GenAI, äänikirjanäytteet ja verkostomarkkinointi
· Toteuttajat: Oulun kirjailijaseura ry, projektipäällikkö Katri Rauanjoki, toiminnanjohtaja Tuomo Heikkinen, taloudenhoitaja Jenny Kangasvuo sekä kääntäjät ja AI-asiantuntijat
· Toteutusaika 1.4.2025–31.5.2026
· Kustannusarvio 101 609 euroa
· EAKR-rahoitus: 71 124 euroa

Euroopan unionin osarahoittama
POHJOIS-POHJANMAA COUNCIL OF OULU REGION
Oulun kirjailijaseura
OULU